

Peterburi ajalehes Pealinna Teataja 1910 ilmunud kirjasaatja K. kiri (praeguses Türgis asuva) Karsi linna lähedalt Uus-Estonia asundusest. Taga-Kaukaasia: Kars: Uus-Estonia (Uue-Estonia). Ilmad ja hea viljakasv. Viljahinnad. Heinasaak. Vilja ja heina müümine. Kehv aedviljasaak. Uus-Estonia elu talvel. Koolera: surmajuhtumid Uus-Estoonias. Ühe pärijateta lese vara oksjon: kavatsus asutada selle tuludest küla raamatukogu ja osta orel. Meditsiinilud, velskri saabumine külla. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Pealinna Teataja (nr. 71), 22. september 1910, lk. 7

Uue-Estoniast (Karsi obl.) Kewade on mööda, suvi nõndasama ja sügis asub oma kohust täitma. Nüüd on paras aeg pilku üle suwise ajajärgu heita.

Kewade oli sel aastal ilus. Peale vilja mahategemise sai mitu hoogu head sooja vihma, mis meil muidu mitte harilik asi ei ole. Enamasti on ikka kewaded kuiwad ja viljakasv jääb selle tõttu kiduraks, ehk kordub mitu korda suuremat rahet, mis vilja kas päriselt ära hävitab, ehk orase ära rikub, nõnda et kasv hiljaks jääb ja sügisesed hallad ta ikka ära rikuwad. Kuid sellel aastal ei olnud midagi sellesarnast. Wiljad kaswasiwad ja walmisiwad kui müür, nõnda et isegi wanad asunikud seesugust kaswu ei mäleta. Olgugi, et natuke aega enne lõikust wäheldane rahesadu üle läks, mis umbes 3—4 seemet maha lõi, annab tänawune külw siiski läbistikku odrast 25—30, nisust 15—20 seemet. Wiljasaak ei ole seesugune ainult mitte Uue-Estoonias, waid terwes Karsi ümbruses.

Et aga meie ainukeseks väljamüügi kohaks Karsi linn on, kus tema wähesed elanikkude arwu ja kinniste teede pärast palju ei tarwitata, siis on wiljahinnad siin tänawu kaunis odawad. Odra puudast maksetakse Karsis 47—52 kop., nisust 90—100 kop. puudast.

Ühesugune wiljakaswuga oli ka heinasaak, nõnda et paljud juba nüüd koorimate kaupa heinu Karsi linna turule saadawad. Aiawili oli aga tänawu kehwapoolne.

Suwe jooksul sadas mägedes wähe vihma, mis meie ojawee ära kahandas, nõnda et kesksuwe ajal kunstline kastmine peatselt seisma jäi. Et aga aiawiljad ilma kunstlise kastmiseta meil midagi ei anna, siis jäi kartuli kasv kiduraks ja kapsapead wäikeseks, nõnda et müüa sellel aastal aiawilja palju ei saa, kuid oma jaoks jätkub teda ikka.

Nõnda ei wõi meie sellel aastal wiljasaagi üle nuriseda. — Põllumeestel on wili juba kokkupandud ja suuremalt jaolt ära peksetud, mis ilusate ilmade tõttu kergesti toimetati. Nüüd ei ole meestel muud kui jalad seinale peale panna ja uut kewadet uute muredega oodata.

Talwel ei tee meie mehed väljaspool õuewärawaid midagi. Küttematerjaliks on meil nagu ikka legendiku lastel, sõniku plonnid, mis suwel wilja mahategemise ja heinaaja wahel walmis tehakse ja kuuridesse terve aasta jaoks paigale pannakse.

Kuulus Asia külaline, kolera, mis juba ammu Karsis ja ümberkaudsetes küla-
des liikus, küünitas 15. augustil oma häwitawa käe ka Uue-Estoniasse. Lähe-
wad ära isad ja emad, leinawaid lapsi järele jättes, kes ka, kui abi aegsasti ei
saa, esimestele järgnewad. Iseäranis liigutaw oli kord matmine, kui isa emaga
ühtlasi haida lasti, kuna 7 alaealist last, kelledest kõige wanem 15 aastane on,
haua äärele waatama jäiwad. Muude surnute seas oli ka üks wana lesk, kellel
pärandajat järel ei jäänud. Kraam müüdi oksjoni teel ära millest umbes 300
rbl. saadi, mida küla raamatukogu ja koolimaja oreliostmiseks tahetakse tar-
witada. Hea nõu, saaks aga teoks tehtud.

Ehk küll linnas ja ümberkaudsetes külades kolera täiel hool möllab, siiski on
ainult kaks arsti ametis, kes suuremat ära teha ei jõua. Selle tõttu on inimesed
hirmunud ja ärewil, arstide wastu umbusklikud. Kuuldud isegi healesi, et ars-
tid ennem koleraat laotada kui kaotada. Ei makse õpetamised ega rääkimised,
nimetatakse petiseks ja narriks pealegi. Wiimaste päewade sees saime meie
küla jaoks ometigi ühe welskeri, ehk hakkab asi nüüd paranema.

K.